

Пролог

Якщо довго дивитися на щось добре освітлене, а потім заплющити очі, ви знову бачите те ж саме перед своїм внутрішнім оком як нерухомий післяобраз, у якому те, що насправді було світлим, стає темним, а те, що насправді було темним, видається світлим. Наприклад, якщо ви дивитесь вслід чоловікові, який іде вниз по вулиці і знай озирается, щоб останній, уже точно останній, найостанніший раз помахати, і потім заплющуєте очі, ви бачите за повіками застиглий рух найостаннішого помаху, застиглу усмішку, і тоді темне волосся чоловіка стає світлим, а його світлі очі — геть темними.

Якщо те, на що ви довго дивилися, було чимось вагомим, чимось, що, за Сельминими словами, одним рухом перевертає всю широчінь вашого життя, тоді раз по раз з'являється цей післяобраз. Минають десятиліття, а він раптом з'являється знову, хай там на що саме ви дивилися, перш ніж заплющили очі. Післяобраз чоловіка, який найостанніший раз махає рукою, виринає раптово, коли ви, наприклад, чистите ринву й вам в око залітає комар. Він виринає, коли ви хочете дати очам трохи перепочити, бо довго дивилися на квитанцію за комунальні послуги, нічого там не розуміючи. Коли ви ввечері сидите на ліжку дитини, розповідаєте їй казку на ніч і вам не спадає на думку ім'я принцеси чи щасливий кінець для неї, бо ви самі

вже страшенно втомлені. Коли ви заплющете очі під час поцілунку. Коли ви лежите на землі в лісі, на огляді в лікаря, у чужому ліжку, у власному. Коли ви заплющете очі, підіймаючи щось дуже важке. Коли бігаєте цілий день і зупиняєтеся лише для того, щоб зав'язати шнурки, і лише тепер, опустивши голову, усвідомлюєте, що не зупинялися цілий день. Він виринає, коли хтось каже «заплющ очі», бо хоче зробити вам сюрприз. Коли ви прихиляєтеся до стінки приміряльні, бо навіть остання пара з усіх вибраних штанів вам не пасує. Коли ви заплющете очі, перш ніж нарешті сказати щось важливе, наприклад «я кохаю тебе» або «а я тебе — ні». Коли ви вночі смажите картоплю. Коли ви заплющете очі, бо за дверима стоїть хтось, кого ви нізащо не хочете впускати. Коли ви заплющете очі, бо з душі щойно спав камінь, ви віднайшли когось чи щось, лист, упевненість, сережку, загубленого собаку, мову чи дитину, яка надто добре заховалася. Знову й знову раптом виринає цей післяобраз, саме цей, не будь-який інший; він виринає, наче заставка на екрані вашого життя, і почасти тоді, коли ви зовсім цього не очікуєте.

ЧАСТИНА ПЕРША

ВИГІН, ВИГІН

К оли Сельма сказала, що вночі їй наснився окапі, ми були певні, що хтось із нас повинен померти, до того ж у найближчі 24 години. Майже так і трапилося. Але через двадцять дев'ять годин. Смерть прийшла з невеликим запізненням, прийшла в прямому значенні цього слова — вона зайшла у двері. Можливо, вона спізнилася, бо довго зволікала, ледь не до останнього моменту.

Сельмі вже тричі за все життя снівся окапі, і щоразу після цього хтось помирав, тож ми були переконані, що між сном про окапі та смертю неодмінно існував зв'язок. Так працює наш мозок. За дуже короткий час він може пов'язати найабсурдніші речі між собою. Наприклад, кавник і шнурівки або поворотні пляшки і ялинки.

Особливо добре це вдавалося оптикові. Називаєш йому дві речі, які не мають абсолютно нічого спільного, і він одразу ж встановлює між ними тісний зв'язок. І тепер саме оптик, як ніхто інший, стверджував, що нещодавній сон про окапі точно не принесе нікому смерті, що смерть і Сельмин сон зовсім не пов'язані між собою. Але ми знали, що оптик насправді теж у це вірив. Особливо оптик.

Мій батько також казав, що це цілковита нісенітниця і що наша облудна віра походить головно від того, що ми впускаємо занадто мало світу у своє життя. Ось що він казав:

— Вам потрібно випустити більше світу.
Він говорив це твердо, особливо Сельмі, спочатку.
Опісля він рідко це повторював.

Окапі — ненормальна тварина, набагато ненормальніша, ніж смерть, і здається абсолютно незв'язною: ноги як у зебри, стегна як у тапіра, жирафуватий іржаво-червоний тулуб, очі як у лані та мишачі вуха. Окапі абсолютно неправдоподібний у реальності — не менше ніж у зловісних снах мешканки Вестервальду.

Лише вісімдесят два роки тому окапі офіційно відкрито в Африці. Це останній великий ссавець, якого відкрила людина; принаймні вона так вважає. Мабуть, так і є, адже після окапі більше нічого не з'являється. Напевно, набагато раніше хтось відкрив окапі неофіційно, але, можливо, побачивши його, подумав, що це сон або якийсь потьмарення свідомості, тому що окапі, особливо раптовий і несподіваний, здається абсолютно вигаданим.

Окапі зовсім не зловісний. Він узагалі не може здаватися зловісним, навіть якщо зробить над собою зусилля, до чого, скільки ми знаємо, він рідко вдається. Навіть якби в Сельминому сні над його головою кружляли ворони та сови, які чи не найкраще створюють зловісну атмосферу, він усе одно справляв би враження дуже лагідної тварини.

Уві сні Сельми окапі стояв на лузі, недалеко від лісу, серед групи полів і луків, які разом називаються Ульгек. Ульгек означає «совиний ліс». Вестервальдці багато що називають інакше й коротше, ніж воно є насправді, бо люблять швидко закінчувати розмову. Окапі був цілковито реальний окапі. Сельма

була цілковито реальна Сельма: скидалася на Руді Карелла¹.

Абсолютна схожість між Сельмою і Руді Карреллом дивовижним чином не впала нам у вічі, і лише хтось сторонній через роки вказав нам на неї. Але тоді схожість вразила нас з усією належною силою. Довге, худе Сельмине тіло, її постава, очі, ніс, рот, волосся: Сельма була така схожа на Руді Каррелла згори до низу, що відтоді він був у наших очах усього лише неповноцінною копією Сельми.

Уві сні Сельма й окапі стояли на пагорбі Ульгеку геть нерухомо. Окапі повернув голову праворуч, у бік лісу. Сельма стояла за кілька кроків від них. На ній була нічна сорочка, у якій вона спала; іноді зелена, іноді блакитна або біла, завжди до щиколоток, завжди у квіточку. Вона опустила голову, дивлячись на свої старі пальці на ногах у траві, криві й довгі, як у реальному житті. Вона лише час від часу поглядала на окапі краєм ока, знизу, так, як дивляться на того, кого люблять набагато більше, ніж хочуть показати.

Ніхто з них не ворухився, не видавав жодного звуку, навіть не дув вітер, який у реальності завжди дме на Ульгек. Потім, наприкінці сну, Сельма підняла голову, окапі повернув голову до Сельми, і тепер вони дивилися прямо одне на одного. Окапі здавався дуже лагідним, дуже чорним, дуже мокрим і дуже великим. Він ніби хотів привітатися та щось запитати в Сельми, ніби шкодував, що окапі не дозволено ставити запитання навіть уві сні. Ця картина надовго

¹ Голландський співак і телеведучий, найвідоміший завдяки власному шоу «Шоу Руді Каррелла». (Тут і далі прим. пер.)